

Χόρχε Λουίς Μπόρχες

Μεταφράζει
ὁ Γιώργος Χουλιάρας

Παραβολή τοῦ παλατιοῦ

Ἐκείνη τὴ μέρα ὁ Κίτρινος Ἀυτοκράτορας ἔδειξε στὸν ποιητὴ τὸ παλάτι του. Ἄφησαν πίσω τους, σὲ μακρὰ διαδοχή, τὶς πρώτες ταράτσες στὴ δύση ποὺ κατεβαίνουν, ὅπως τὰ σκαλοπάτια ἑνὸς σχεδὸν ἀτέλειωτου ἀμφιθέατρου, σ' ἓνα παράδεισο ἢ κῆπο τοῦ ὁποίου οἱ μεταλλικοὶ καθρέφτες καὶ οἱ πολύτροποι φράχτες ἀπὸ ἀκάνθινους θάμνους ἤδη προσχεδίαζαν τὸ λαβύρινθο. Χάθηκαν μέσα του, εὐχάριστα στὴν ἀρχή, σὰ νὰ συγκατατίθενταν νὰ παίξουν ἓνα παιχνίδι, ἀλλὰ ἔπειτα ὄχι χωρὶς δυσφορία, γιατί οἱ εὐθείες λεωφόροι του καμπυλώνονταν πάντα τόσο ἀνεπαισθήτα, ἀλλὰ συνεχῶς (καὶ μυστικά αὐτὲς οἱ λεωφόροι ἦταν κυκλικές). Γύρω στὰ μεσάνυχτα ἢ παρατήρηση τῶν πλανητῶν καὶ ἡ ἐπίκαιρη θυσία μιᾶς χελώνας τοὺς ἐπέτρεψαν νὰ ἀποσπάσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους ἀπὸ ἐκείνη τὴν προφανῶς μαγεμένη περιοχὴ, ὄχι ὁμῶς καὶ ἀπὸ μιὰ αἰσθησιμὴ πῶς ἔχουν χαθεῖ, γιατί αὐτὴ τοὺς συνόδεψε μέχρι τὸ τέλος. Κατὰ μῆκος φρουαγιέ καὶ ἐσωτερικῶν αὐλῶν καὶ βιβλιοθηκῶν περπάτησαν τότε, καὶ κατὰ μῆκος ἑνὸς ἐξαγωνικοῦ δωμάτιου μὲ μία κλεψύδρα, κι ἓνα πρωὶ ἀπὸ ἓνα πύργο διέκριναν ἓνα πέτρινο ἄνθρωπο, τοῦ ὁποίου τὴν ὄψη ἔχασαν γιὰ πάντα ἔπειτα. Πολλὰ ἀστραφτερὰ ποτάμια διάσχισαν πάνω σὲ πλάκες ἀπὸ ξύλο σανδαλιῶ ἢ ἓνα ποτάμι πολλές φορές. Ἡ αὐτοκρατορικὴ συνοδεία περνοῦσε κι οἱ οἱ ἄνθρωποι ἔσκυβαν δουλικὰ τὰ κεφάλια τους. Ἀλλὰ μιὰ μέρα ἔβαλαν τὸ πόδι τους σ' ἓνα νησί ὅπου κάποιος δὲν τόκανε αὐτό, γιατί ποτὲ δὲν εἶχε δεῖ τὸ Γιὸ τοῦ Οὐρανοῦ, κι ὁ δῆμιος ἔπρεπε νὰ τὸν ἀποκεφαλίσει. Μαῦρα κεφάλια τρίχινα καὶ μαύρους χοροὺς καὶ πολυσύνθετες χρυσὲς μάσκες τὰ μάτια τους ἀδιάφορα ἐξέτασαν. Τὸ πραγματικὸ καὶ τὸ ὄνειρο γίναν ἓνα ἢ μᾶλλον ἡ πραγματικότης ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς ἀπόψεις τοῦ ὄνειρου. Φαινόταν ἀδύνατο ἡ γῆ νὰ εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ κῆποι, πισίνες, ἀρχιτεκτονήματα καὶ ἔξοχες φόρμες. Κάθε ἑκατὸ βήματα ἓνας πύργος ἔσκιζε τὸν ἀέρα· στὸ μάτι

τὸ χρώμα τους ἦταν ἴδιο, ὥστόσο ὁ πρῶτος ἀπ' ὄλους ἦταν κίτρινος κι ὁ τελευταῖος σκαρλάτος, τόσο ἀνεπαίσθητες ἦταν οἱ διαβαθμίσεις καὶ τόσο μακριὰ ἡ σειρά.

Ἦταν στὴ ρίζα τοῦ προτελευταίου πύργου ὅπου ὁ ποιητής — ποὺ ἔμοιαζε σὰ νὰ μὴν εἶχε ἀγγιχτῆ ἀπὸ τὰ θαύματα ποὺ ἐντυπωσίασαν τοὺς ἄλλους — ἀπάγγειλε τὴ σύντομη σύνθεση ποὺ βροίσομε σήμερα ἀξεδιάλυτα συνδεδεμένη μὲ τ' ὄνομά του καὶ ἡ ὁποία, καθὼς οἱ πῦθ κομψοὶ ἱστορικοὶ τὸ τοποθετοῦν, τοῦ ἔδωσε ἀθανασία καὶ θάνατο. Τὸ κείμενο ἔχει χαθεῖ. Ὑπάρχουν μερικοὶ ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι ἀπαρτίζονταν ἀπὸ μιὰ σειρά ἄλλοι λένε πὼς δὲν εἶχε παρὰ μόνο μιὰ λέξη. Ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀπιστευτὴ ἀλήθεια, εἶναι ὅτι στὸ ποίημα στεκόταν τὸ τεράστιο παλάτι, ὁλόκληρο καὶ καταλεπτῶς ἱστορημένο, μὲ κάθε ἔξοχη πορσελιάνη καὶ κάθε σχέδιο πάνω στὴν κάθε πορσελιάνη καὶ τὶς σκιές καὶ τὸ φῶς ἀπὸ τὰ ἡλιοβασιλέματα καὶ κάθε δύστυχη ἢ εὐτυχισμένη στιγμή ἀπὸ τὶς δοξασμένες δυναστείες τῶν θνητῶν, τῶν θεῶν καὶ τῶν δρακόντων ποὺ εἶχαν κατοικήσει σ' αὐτὸ ἀπ' τὸ ἀτέλειωτο παρελθόν. Ὁλοὶ μείναν σιωπηλοί, ἀλλὰ ὁ Αὐτοκράτορας ἀναφώνησε: «Μοῦ ἔκλεψες τὸ παλάτι μου!» Καὶ τὸ σιδερένιο σπαθὶ τοῦ δήμιου κατάκοψε τὸν ποιητῆ.

Ἄλλοι διηγοῦνται τὴν ἱστορία διαφορετικά. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχουν δυὸ πράγματα ὅμοια στὸν κόσμο· ὁ ποιητής, λένε, χρειάστηκε μόνο νὰ ἐκφωνήσῃ τὸ ποίημα γιὰ νὰ κάνει τὸ παλάτι νὰ χαθεῖ, σὰ νὰ εἶχε ἀφανιστεῖ καὶ διαλυθεῖ σὲ κομμάτια ἐξαιτίας τῆς τελευταίας συλλαβῆς. Τέτοιες παραδόσεις, βέβαια, ἀντιστοιχοῦν σὲ τίποτε περισσότερο παρὰ λογοτεχνικά μυθεύματα. Ὁ ποιητής ἦταν ἕνας δοῦλος τοῦ Αὐτοκράτορα καὶ ἔτσι πέθανε. Ἡ σύνθεσή του βυθίστηκε στὴν ἀφάνεια γιὰτὶ ἄξιζε λησμοσύνη κι οἱ ἀπόγονοὶ του ἀκόμη ψάχνουν, καὶ οὔτε θὰ βροῦν, τὴ μιὰ λέξη ποὺ περιέχει τὸ σῆμα.

Ὁ Μπόρχες κι ἐγὼ

Εἶναι ὁ ἄλλος, εἶναι ὁ Μπόρχες, στὸν ὁποῖο συμβαίνουν πράγματα. Περιπλανοῦμαι στὸ Μπουένος Ἄιρες καὶ σταματῶ, ἴσως μηχανικὰ τώρα, νὰ κοιτάξω τὸ τόξο μιᾶς εἰσόδου ἢ